

HUSMANNSPASSER I FJELDSKOGENE

(utdrag) T.Gjone: Solum Bygds Historie, bind 2

Tore og Claus var trivelige gode kjentmenn i Høydalen og Fjeld- skauene. Her er de like i nærheten av Hulkaleiren.

«De aller fleste av disse plassene lå så langt til skogs at folk i lengden ikke fant det tilfredsstillende å bo der. En plass som Grønnemyr, der det i midten av forrige århundre var stor trafikk som hvilested for folk som dro til eller fra Drangedal, er forlengst tilgrodd med skog. Ovennevnte Jakob Knudsen var den siste som brøtte vintervei fra Grønnemyr og fram til Fjeld. Som med Grønnemyr er det gått med de andre. De er tilgrodd eller har gått opp i gårdene og er ikke opprettholdt som selvstendige bruk. Plassene og folket der holder på å bli glemt av bygdefolket. Husmannsfolket minnes med beundring for deres hardførhet og utholdenhet, men også med et smil over den originale livsstil som ikke sjelden kom til utvikling hos den som bodde for seg sjøl inne på skogen og sjelden så fremmedfolk.

Ennå nevnes med respekt Anne Iakobsdatter. som bar mjølsekken fra Loakilen til Mjåvannseter og bakte brød etter hjemkomsten om kvelden, - etter en lang dagsvandring med sekken på ryggen. Men ennå lever også minnet om «Gibbussen» som nødig hadde omgang med vann og aldri med såpe, - han som da han på butikken fikk et såpestykke «på handelen», kom tilbake med det og sa: «Å var det for noe du ga meg? Det var jo ikkje etanes.»

Haugbonden og nissen og huldra som etter hvert trakk seg tilbake fra strøk der lokomotivene la røyk og larm over landskapet, og der allehånde bøker og blad spredte snusfornuft og skepsis, - de holdt seg lenge i live inne på de bortgjemte plassene i skogsødet. Ovennevnte Lars Hansen på Storemyr ble gjestet av huldra, og både den ene og den andre av kjerringene kunne fortelle om nissen som tuslet i høyet og gjorde skøyerstreker eller hjalp til med Ioringa alt etter som han ble forlikt med budeia.

De mange plassene i Fjeldskogene var ikke av de snaueste, og levevilkårene ikke av de hardeste, - sammenlignet med forholdene i andre bygder i Grenland og Telemark. Oversiktstabellen for 1865 viser at alle hadde ku, og halvparten av dem to kuer. Sauer hadde alle, - gjerne fire-fem stykker, - og kanskje enda noen som ikke kom med i tellinga. Utsæd av korn er det Så ymse med, men alle setter poteter, - en enkelt bare ei skjepp, men de andre ei tønne eller to eller tre. Husene var i mange tilfelle mer enn skrøpelige etter våre dagers målestokk: ett rom som var dagligrom, kjøkken og soverom, - alt i ett. Men de kunne også være romsligere, bygd av en nevenyttig kar som hadde bra materialer til rådighet.

Avtalen mellom jorddrott og husmann kunne variere ganske mye når det gjaldt husene på plassen. Det kunne være slik som på Fjelddalen ved år 1800 at jorddrotten helt bekostet hus, så husmannen hverken hadde rettigheter eller plikter i så henseende. (Det var en hest, to kuer, en sau og to geiter på plassen.) Eller det kunne være som hos førnevnte Abraham Jonsen og Anne Ellefsdatter. på Grønnemyr ved år 1820, at husmannen fikk ta alle materialer i eierens skog og derav bygge de hus han trengte, men uten dermed å erverve noen eiendomsrett til husene. Eller det kunne være avtalt at husmannen skulle få anvist tømmer på rot i eierens skog for derav å bygge seg hus, som når han døde eller oppgav sitt bo, skulle regnes ham til inntekt - for så vidt arbeidet angikk.»